

BACHELOROPPGAVE

Det flerkulturelle barnevernet og endringsprosessene

Av

Kandidatnummer: 221

Gro Holø

Barnevernspedagog
BSV5-300
Mai 2012

Innhold

1.0 Innledning	3
1.1 begreper i problemstillingen.....	4
2.0 Metode	4
2.1 Kvalitativ metode.....	4
2.2 Kvalitativt intervju	5
2.3 Informanter.....	7
3.0 Teori	8
3.1 Kulturbegrepet	8
3.2 Kultursensitivitet:.....	9
3.3 Etnosentrisme og kulturrelativisme.....	9
3.4 Individualistisk og kollektivistisk kultur.....	10
3.5 Ikke-vitende posisjon	10
3.6 Forskning	11
4.0 Analyse	12
4.1 Kultursensitivitet og betydningen av kollektivistisk tankegang.....	12
4.2 Ikke-vitende posisjon	15
4.3 Ikke-vitende posisjon og kulturens betydning	16
4.4 Ikke-vitende posisjon som hjelp til å forstå	18
4.5 endring.....	19
5.0 Avsluttende refleksjoner	20
Litteratur	22
Vedlegg 1	23
Vedlegg 2	25

Selvvalgt pensum

1.0 INNLEDNING

For noen måneder siden ble det satt søkelys på barnevernets kulturelle kompetanse i en barnevernssak som berørte en indisk småbarnsfamilie. Den indiske familien både i Norge og India stilte seg undrene til det norske barnevernets behandling av saken. Selv mente den norsk-indiske familien at de var blitt misforstått etter egen henvendelse til helsestasjonen for å få råd angående sin sønns atferdsvansker. Bestemor i India kontaktet den indiske presidenten for å få råd om hvordan de skulle forholde seg til det norske rettsvesenet. Den indiske presidenten tok saken videre opp med det norske utenriksdepartementet. Spørsmålet den norsk-indiske familien stiller seg er hvordan barnevernet kan ta en avgjørelse for hva som er det beste for barna når kulturverdiene er ulike. Første gangen jeg hørte om saken tenkte jeg at dette ikke handler om barnevernet, men er en politisk sak mellom India og Norge. Men hva det eventuelt handlet om visste jeg ikke. Det som kommer fram i ettertid er at barna var plassert i en norsk-indisk familie. Denne saken endte med at barna reiste tilbake til India med sin onkel. Etter en stund med egne tanker om et barnevern som ikke kan uttale seg offentlig om saken på grunn av taushetsplikt, har interessen min økt. Jeg ønsket å få en forståelse for hva som gjør at flere fagmiljøer stiller spørsmålstegn ved barnevernets kultursensitivitet i denne og andre saker. Når jeg selv skal ut i yrkeslivet som barnevernspedagog, er det viktig med kunnskapen om hvordan ulike verdigrunnlag kan påvirke en minoritetsfamilie. Videre er det viktig å se på min betydning som barnevernspedagog med makt til å ta avgjørelser i barnevernssaker. Hvordan kan en oppnå endring i en minoritetsfamilie? Kan en be foreldrene i en minoritetsfamilie begrunne valgene de tar i oppdragelsen av sine barn? På bakgrunn av denne refleksjonen har jeg utarbeidet en todelt problemstilling.

1. Hvilken rolle har kultursensitivitet for saksbehandlere i barnevernet?
2. Hvordan kan barnevernet komme i posisjon for å oppnå endring i en minoritetsfamilie?

Med utgangspunkt i disse problemstillingene har jeg gjort en analyse av hvordan en barnevernspedagog opplever sin egen kultursensitivitet. Jeg har valgt å sette fokus på det kommunale barnevernet. For å dekke oppgaven på best mulig måte, har jeg valgt intervju som metode og knyttet oppgaven opp til relevant teori.

I kapittel 3 vil jeg gjøre rede for hvilke teorier som er med på å støtte opp under de funnene jeg kommer fram til i kapittel 4. I kapittel 4 presenterer jeg min empiri og analyserer den i lys av teori og tidligere forskning.

1.1 BEGREPER I PROBLEMSTILLINGEN

I følge Eriksen og Sørheim (2009) sin definisjon er en etnisk minoritet en gruppe som er i mindretall i et storsamfunn. I Norge er det i hovedsak to typer etniske minoriteter: urbefolkning som er samer, og urbane minoriteter som er innvandrere eller flyktninger i flere generasjoner. Kvener, tatere og sigøynere er grupper som kommer i tillegg. Selv om skilnadene er store for disse gruppene, har de flere fellestrekk av problemer. Det største problemet de har er i forhold til det norske storsamfunnet og staten, angående å ta hensyn til at de er kulturelt forskjellige fra majoriteten. I min framstilling om familier som er innvandrere eller flyktninger og etterkommere etter disse, bruker jeg minoritetsfamilier.

I følge barnevernloven (bvl) § 2-1 har det kommunale barnevernet ansvar for å utføre oppgaver som ikke er lagt til et statlig organ. Når jeg omtaler ansatte i barnevernet, mener jeg det kommunale barnevernet. Det kommunale barnevernet har blant annet ansvar for forebyggende arbeid, hjelpetiltak i hjemmet, plassering og oppfølging av barn utenfor hjemmet og godkjenning av fosterhjem. Jeg kommer til å bruke barnevernspedagog og sosialarbeider synonymt for saksbehandler i det kommunale barnevernet i teksten.

2.0 METODE

Denne bacheloroppgaven bygger på kvalitativ metode med vekt på to forskningsintervjuer.

Jacobsen (2003) sier at innsamling av empiri som er data om virkeligheten kalles metode. Empiri kan være informasjon som er skaffet fram ved observasjon, eksperiment eller erfaring. Metode er et hjelpemiddel for å gjøre virkeligheten tydeligere og klarere. Metode er en systematisk måte å undersøke virkeligheten på.

Halvorsen (2003) sier at hovedskillet mellom kvantitative og kvalitative data er at kvantitativ er målbare i tall og mengde. Mens kvalitative data uttrykkes i tekst eller verbale utsagn.

2.1 KVALITATIV METODE

I følge Jacobsen (2003) går kvalitativ metode i dybden og man bruker gjerne få informanter for å belyse et fenomen. Ved bruk av kvalitativ metode ønsker forskeren å få en forståelse og forklaring på et fenomen en vil undersøke. Denne metoden analyserer/tolker svarene med ord. Jacobsen sier videre at det er tre ulike teknikker forskeren kan bruke for å samle inn kvalitative data. Den ene er intervju, individuelt eller i gruppe. Formålet med intervju er å få frem personens holdninger og oppfatninger om det fenomenet som forskerne er opptatt av. Den andre er observasjon, forskeren observerer informantenes atferd i en spesiell situasjon eller sammenheng. Den tredje teknikken som brukes er dokumentanalyse, hvor en blant annet studerer tekster og statistikker som er utarbeidet av andre enn forskeren selv.

2.2 KVALITATIVT INTERVJU

I følge Halvorsen (2003) er det tema eller problemstilling som styrer metodevalget. Jeg ville ha en forståelse av en barnevernspedagogs kultursensitivitet for å oppnå en god dialog med minoritetsfamilier, og endringsprosessen i en minoritetsfamilie. Da ble kvalitativt intervju et naturlig valg. Mine kvalitative intervjuer bygger på stegvis-deduktiv induktiv metode (SDI). I følge Tjora (2012, s. 15) tar SDI utgangspunkt i et tema forskeren er interessert i å vite noe mer om, så utarbeides en intervjuguide, og til slutt er det intervjuene som ligger til grunn for valg av teori, som igjen blir knyttet opp til en presis problemstilling. Kort sagt, beskriver veien fra empiri til teori. Teori fra barnevernsstudiet var selvsagt en del av min forforståelse (Dalland 2007). Likevel har de ulike teoriene blitt sett i en ny betydning på bakgrunn av materialet, som for eksempel ikke-vitende posisjon knyttet på til kultursensitivitet. En intervjuguide ble utarbeidet. I følge Kvale og Brinkmann (2009, s. 23) er intervju "en samtale som har en viss struktur og hensikt." Kvale og Brinkmann beskriver intervjueren som gruvearbeider eller reisende. Mine intervjuer kan betraktes som en gruvearbeiders leting etter gullet. Jeg hadde en intervjuguide som var halvstrukturert og hensikten var å finne svar på spørsmålene i forhold til problemstillingene. Intervjuguiden gav rom for informantens egen virkelighetsforståelse. Dette kommer spesielt godt fram ved det ene intervjuet, hvor mitt første spørsmål var: "kan du fortelle om det flerkulturelle arbeidet du gjør?" Tora, som jeg har valgt å kalle informanten¹, stiller et kontra spørsmål. Hun lurte på hva jeg la i begrepet flerkulturelt arbeid. I samme setning legger hun i vei med sin egen forståelse, uten noen forklaring fra meg. Dette var mitt første spørsmål, et spørsmål som besvarte flere av de andre spørsmålene i intervjuguiden. Det var god flyt i intervjuet. Jeg går inn i kjernen av det hun sier med blant annet oppfølgingsspørsmål, inngående spørsmål og direkte spørsmål som igjen besvarer det jeg vil utforske i forhold til hennes virkelighet som barnevernspedagog (Kvale & Brinkmann 2009). Dette skjer også i intervjuet med Ellen, den andre informanten. I dette intervjuet bruker jeg noen eksempler fra min egen praksis for å få fram hennes synspunkter, eller om hun kan kjenne igjen noen av de situasjonene i sin praksis. Jeg kan se at dette kan være med på å påvirke både påliteligheten og gyldigheten i forhold til intervjuereffekten og i analysen (Tjora, 2012). Men på en annen side kan dette være med å gjøre det lettere for henne å forstå spørsmålet, eller at det er med å skape en relasjon. I intervjuet med Tora fortalte hun så mye selv om sine opplevelser at det ikke ble tid til å gi eksempler fra min praksis.

Det var de transkriberte intervjuene mine som gav utgangspunkt for valg av teori. Etter å ha transkribert det første intervjuet begynte kodingen av materialet. Det ble for eksempel interessant å følge begrepet ikke-vitende posisjon videre for å få en forståelse for hvordan dette kan ha innvirkning på

¹ Informantene blir presentert i kapittel 2.3

kultursensitivitet. I det andre intervjuet, er jeg mer observant på om ikke-vitende posisjon blir brukt. Til tross for at jeg har en forforståelse trenger den ikke bli sett på som et hinder, men den kommer fram som en ressurs, som får meg til lete etter fenomener som blir interessante for meg å analysere i empirien, kodingen og klassifisering, og påvirke mitt videre valg av teori. Det er dette Tjora (2012) kaller en induktiv (drevet) nysgjerrighet, hvor en jobber med empirien som definerer utgangspunktet for hva som er interessante temaer, spørsmål og teorier der disse prosessene har vært i stadig endring for å få en så presis problemstilling som mulig (Tjora, 2012). Min egen prosess var at jeg i utgangspunktet var nysgjerrig på hvordan barnevernspedagogen opplevde sin situasjon i møte med minoritetsfamilier. Her har jeg en forforståelse som ligger til grunn med egne tanker, kunnskap eller en oppfatning som jeg kan vise tilbake til i innledningen (Dalland, 2007) Min forforståelse som intervjuer er alltid til stede. I analyseprosessen reflekterer og tolker jeg, og setter deler sammen til en helhet. I følge Tjora (2012) bør det være kvalitet i en kvalitativ forskning. Dette er pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet.

Pålitelighet handler om intern logikk gjennom hele forskningsprosjektet. Tjora (2012) sier at en fullstendig nøytralisering ikke kan eksistere, men at forskerens kunnskap er en ressurs. Hvordan denne ressursen brukes i en analyse, må gjøres eksplisitt. Dalland (2007) sier at ressurs kan sees på som forforståelse, men skal ikke være til hinder for tolkning av et fenomen vi står overfor. Videre sier Dalland at hermeneutikk betyr fortolkningslære, å forstå og tolke menneskets helhet. En hermeneutisk tolkning handler også om å finne de skjulte meningene i fenomenet.

Gyldighet handler om logisk sammenheng mellom prosjektets utforming og funn og de spørsmål man søker svar på. Tjora (2012, s. 207) sier en kan "styrke gyldigheten ved å være åpne om hvordan vi praktiserer forskningen, ved å redegjøre for de valg vi tar for eksempel når det gjelder datagenereringsmetoder og teoretiske innspill til analysen."

Generaliserbarhet handler om forskningens gyldighetsområde utover de enheter som faktisk er undersøkt. Konseptuell generalisering er målet med SDI. Her vil en framstille sine funn i form av for eksempel begreper som ikke er spesifikt knyttet opp til kun empirien som ligger til grunn. "For å sikre relevans ut over de data som er analysert i prosjektet, bruker en tidligere forskning og teori for å støtte opp under en større gyldighet og generaliserbarhet" (Tjora 2012, s. 215). Tjora sier videre at der det ikke er mulig å identifisere generelle trekk, er det fordi det krever mye kunnskap, oversikt og kreativitet. Et viktig krav som Tjora viser til ved presentasjon av forskningen er dens gjennomsiktighet. Gjennomsiktighet handler om hvilke valg og problemer som har oppstått underveis, hvilken teori som har vært benyttet og hvordan disse har innvirkning i resultatet.

2.3 INFORMANTER

Mitt valg av informanter var gjennomtenkt for å se om det kunne være forskjeller på informantenes forståelse av kultursensitivitet i møte med minoritetsfamilier. Årsaken til dette var å belyse om det kunne være noen forskjeller på om de kom fra en stor by eller en mindre kommune. Både informantenes navn og arbeidssted er anonymisert, jeg kaller dem Tora og Ellen. I følge Dalland (2007) er det god forskningsetikk og en etisk regel å anonymisere informantene. Informantene fikk tilsendt informasjonsskriv (se vedlegg 1) på forhånd med utfyllende informasjon.

Jeg jobbet sammen med den ene informanten for noen år siden. Det som kan være utfordrende med dette valget er at tidligere bekjentskap kan påvirke forskningsresultatet. I en slik situasjonen kan analysen bli påvirket, ved at man vil ta vare på relasjonen og passe på å ikke sette informanten i et dårlig lys. Dette ble heldigvis ikke noe problem i dette tilfellet.

Den andre informanten er tilfeldig valgt. Jeg sendte e-post til en barnevernsleder som videreformidlet kontakten. Her hadde jeg ingen påvirkningskraft i forhold til hvem jeg skulle intervjuet.

Tora jobber til daglig med minoritetsfamilier i en by. Ellen jobber i en barneverntjeneste som betjener et mindre antall mennesker og har færre saker som er knyttet til minoritetsfamilier. Men likevel er det et par fellestrekk ved Tora og Ellen. Begge har 5 års erfaring i det kommunale barnevernet og begge jobbet i undersøkelsesteamet da intervjuet ble gjennomført.

I analysen har jeg konstruert 5 ulike kategorier. Det først elementet er "kultursensitivitet og betydning av kollektivistisk tankegang" selv om ikke alle minoritetsfamilier har en kollektivistisk kulturverdi, tar jeg utgangspunkt i de som har det i min besvarelse av oppgaven. Den andre kategorien jeg ser på er "*ikke-vitende posisjon*" som kommer fram av intervjuene som veldig sentral for å oppnå en kulturforståelse. Deretter vil jeg se på "*ikke-vitende posisjon og kulturens betydning*" med utgangspunkt i egen begrensning og forståelse. Videre er det naturlig å ta for seg er "*ikke-vitende posisjon som hjelp til å forstå*" i forhold til verdigrunnlagene som er viktige for å forstå kulturens ulikheter. Det siste elementet jeg vil diskutere er "*endringsprosessen*" hvilke utfordringer som kommer fram for barnevernspedagogen og minoritetsfamiliene.

3.0 TEORI

Jeg vil i dette kapitlet gjøre rede for hvilke teorier og begreper som er med på å støtte opp under de funnene jeg kommer fram til i analysen.

Jeg har gjort søk i BIBSYS database for å finne relevant litteratur. Eksempler på de søkerordene som jeg har brukt på norsk er kultur, minoritet og majoritet. På engelsk har jeg brukt child welfare, culture, minority og majority. Jeg fant ikke forskning som gikk direkte på min problemstilling.

I følge Halvorsen (2003) er det to typer data som analyserer litteratur. Primærdata og sekundærdata, primærdata er samlet inn av forskeren selv og sekundærdata er studier andre har gjort. For å belyse min problemstilling har jeg brukt primærlitteratur. Et eksempel på primærkilde jeg har brukt er forfatteren Cecilie Jávo (2010) *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer*. Denne boken bygger på hennes doktorgradsavhandling og av tidligere forskning på barneoppdragelse i den norske og samiske befolkningen. Selv om denne forskningen tar utgangspunkt i den samiske kulturen, har jeg valgt å bruke den fordi den har overføringsverdi til andre minoriteter i det norske samfunnet. For meg blir all litteratur sekundærdata når jeg bearbeider.

3.1 KULTURBEGREPET

Jeg har valgt å ta utgangspunkt i Eriksen (2001) sin definisjon av begrepet kultur. I Klausen referert i Eriksen (2001, s. 60) sin definisjon "De skikker, verdier og væremåter som overføres, om enn i noe forandret form, fra generasjon til generasjon". Eriksen (2001) sier at kultur "er det som gjør kommunikasjon mulig; altså at kultur er tankemønster, vaner og erfaringer som mennesket har felles og som gjør at vi forstår hverandre". Eriksen sier videre at disse definisjonene ligner hverandre, men at det er viktige forskjeller. Klausen sin definisjon vektlegger historie og tradisjonen som den vesentlige for kulturen. En kan se dette sammen med "røtter", som er viktige holdepunkt for et menneske. Dette handler om trygghet, historie og felles skjebne. Det er noen som står bakom og en kan ikke velge seg vekk i fra det. Ens kultur er preget av indre sammenhenger og generasjoner av visdom. Et menneske er bundet opp til sine historier av troskap til verdier og levemåte. Ikke å kunne leve opp til dette sees på som forræderi. Eriksen sin egen definisjon formidler nåtid og om muligheter for gjensidig forståelse. Her skaper kulturen dynamisk og fortløpende en type impuls. Den forandrer seg, og ser framover, men den ser seg ikke tilbake i tid. Det er framtiden som gjelder, det er den som er gyldig og viser veien for løsninger. Hvert menneske skaper sin helhet, det finnes ikke et bestemt kulturelt univers, sier Eriksen (2001).

3.2 KULTURSENSITIVITET:

I følge Qureshi (2009) handler kultursensitivitet om bevissthet om egne og andres følsomhet i forhold til kulturelle tilbøyeligheter.

- At en viser forståelse og respekt for andres verdier og ulikheter, og å ivareta disse er å vise kultursensitivitet.
- At en kommer bak mønster av følelser, tanker og handlinger som den andre begrunner sin væremåte med, er kultursensitivitet.

En må kunne skille mellom det kulturspesifikke, det allment menneskelige og det spesielle for det enkelte individ. Verdiperspektivene har betydning for hvordan en barnevernspedagog møter en minoritetsfamilie kultursensitivt.

Min tanke om kultursensitivitet sett i lys av det Qureshi sier, er at en må være sensitiv i forhold til egne holdninger og verdier samt at en er bevist på sin egen historie og kultur. Det er viktig å ikke la møtet preges av forforståelse eller fordommer. Dette vil ikke føre frem til konstruktiv endring i forhold til en endringsprosess. Det er ikke nok at en bare er sensitiv overfor seg selv, en må ivareta brukeren/den andre sensitivt og møte deres kulturelle helhet. Med kulturell helhet mener jeg hva som er grunnlaget for de valgene minoritetsforeldrene har tatt med tanke på deres egen erfaring, i forhold til sin egen oppvekst og kultur. Dette handler igjen om de individualistiske og kollektivistiske verdiene² som preger deres oppdragerrolle. Qureshi (2009) sier videre at for å kunne analysere sosiale problemer på ulike nivåer og for å forstå menneskers reaksjoner, må en analysere i forhold til hva som er det universelle, spesielle og unike i situasjonen. Ved å være bevist på egne grunnholdninger og verdier, og at en skal møte den andre med respekt, oppnår en kulturkompetanse. Å være kultursensitiv overfor minoritetsfamiliene, er å kunne respektere deres ulikheter, verdier, og deres forståelse av situasjonen de er i. På denne måten ivaretar barnevernspedagogen brukeren, og det øker muligheten for at brukeren føler seg ivaretatt. En barnevernspedagog skal ikke bare forholde seg kultursensitiv overfor minoriteter, men også overfor majoriteten i samfunnet.

3.3 ETNOSENTRISME OG KULTURRELATIVISME

Etnosentrisme er i følge Jávo (2010) at en setter sin egen kultur i sentrum og ser verden fra sitt eget kulturelle ståsted. Individet har en forståelse av egen kultur som universell, og har en oppfatning om at den bør andre dele, eller burde dele de samme kulturelle verdiene og normene som en selv. Videre stiller Jávo spørsmålstegn ved hvordan sosialarbeideren forholder seg til etnosentrisme og kulturell relativisme i møtet med minoritetsfamilier. Kulturell relativisme er i følge Jávo det motsatte av etnosentrisme. Kulturell relativismen vektlegger den andres meninger, tro og handling. Denne må forstås

² Forklares i kapittel 3.4

ut fra deres egen kulturelle forutsetning og deres premisser. Jávo sier videre at ingen kultur er universell og ingen kultur kan gjelde som en standard andre kulturer skal måles opp mot.

3.4 INDIVIDUALISTISK OG KOLLEKTIVISTISK KULTUR

Jávo (2010) trekker fram de kulturelle grunnverdiene, og skiller mellom det individualistiske og de kollektivistiske grunnverdiene. Dette gjøres for å belyse hvorfor det er viktig å forstå dette sammen med kultursensitivitet.

Individualistiske grunnverdier vektlegger selvrealisering, uavhengighet og frihet til å kunne bestemme selv. Det viktigste for det individualistiske perspektivet er seg selv og sine, den indre kjernen i familien. I de kollektivistiske grunnverdiene er det fellesskapet i storfamilien som har betydning for hvilke valg en tar. En kan ikke tenke på seg selv som enkeltindivid og en har gjensidige forpliktelser for de verdiene og normene som er satt for å fungere som en helhet. Om en er uenig i valgene som blir tatt, må en føye seg etter bestemmelsene og dermed undertrykke sine egne verdier eller visjoner. For et barn kan det bety å måtte gi opp sine egne håp eller drømmer, fordi de ikke passer inn med normen som kulturen fører i den kollektivistiske teorien. Barnet kan komme til å gi opp sin visjon fordi redselen for utestenging er tilstede.

3.5 IKKE-VITENDE POSISJON

I 1992 kom familieterapeutene Harlene Anderson og Harold Goolishian med artikkelen *"The Client is the Expert: a not-knowing approach to therapy"* (Anderson og Goolishian 1992). Dette blir på norsk kalt *ikke-vitende posisjon*. Videre vil jeg referere til Bergset's artikkel (2011). *Systemisk familieterapi og interkulturell kompetanse*. Selv om ikke-vitende posisjon er et begrep med opphav i familieteorien, blir den likevel nyttig i en samtale med minoritetsforeldre i barnevernet. Det er brukeren som må fortelle om sin virkelighet ut fra hvordan han/hun opplever sin situasjon. Sosialarbeiderens tidligere kunnskap eller opplysninger i forhold til brukeren skal ikke være med å styre innholdet i samtalen. Dette vil være med på å ødelegge for den spontane virkeligheten som brukeren er opptatt av. Ved ikke-vitende posisjon, hvor en spør etter brukerens virkelighet, prøver en å unngå at for forståelsen står i veien for sosialarbeiderens møte med brukeren (Bergset, 2011). Jeg tenker at man kan bruke ikke-vitende posisjon i barnevernssaker der sosialarbeideren og minoritetsforeldrene har ulike verdigrunnlag for å få fram foreldrenes tanker om sin situasjon. Det er viktig å høre hvordan de opplever sin virkelighet. Ved å gå fram på denne måten kan en få en forståelse av hva som gjør at foreldrene velger slik de gjør i oppdragerrollen. Som sosialarbeider kan en få forståelse for deres valg. Dialogen kan bli konstruktiv når den enkeltes virkelighetsbilde får plass, og det er rom for hvorfor en tenker og handler slik en gjør. Ved en ikke-vite-posisjon, har man en ikke dømmende eller belærende holdning overfor foreldre. Her er en ute etter hva det er som er grunnen for hvordan deres valg blir tatt. En får en forståelse av hvordan

familien tenker, og hva som ligger til grunn for deres valg. I følge Bergset (2011) kan en ikke-vitende posisjon også hjelpe sosialarbeideren til å forstå kulturens betydning for minoritetsfamilien. Kan en tenke seg at ikke-vitende posisjon kan fremme kultursensitivitet?

3.6 FORSKNING

Den forskningen jeg har funnet som mest relevant for min empiri er en forskning fra USA gjort av Forskerne Dettlaff og Fong (2011). Jeg har også valgt å ta med forskning av Jávo, Heyerdahl og Rønning (2003). Denne forskning gir utgangspunkt i hvordan en kan få en forståelse av hvor vanskelig det kan være å få til integrering, i et lokalsamfunn hvor en har levd sammen som nordmenn og "samer".

Forskerne Dettlaff & Fong (2011) har forsket på barnevernets kulturelle kompetanse i USA. De har stilt seg spørsmålet om hvorfor det er en stadig økning av minoritetsbarn som kommer i amerikanske fosterhjem. Forskerne konkluderte med at det er nødvendig å heve kompetansen i barnevernet ved å øke sin kompetanse i forhold til kulturell forståelse, kulturell kompetanse og kultursensitivitet. Videreutviklingen av barnevernets kompetanse vil være med på å endre den økende tilveksten av at minoritetsbarn blir plassert i fosterhjem. Forskerne konkluderer med at det ikke er nok å se på barnevernets kulturelle kompetanse alene, men at en må engasjere lokalsamfunnet hvor minoritetsfamilier oppholder seg. Uten et slikt engasjement vil det vanskeliggjøre endringsarbeidet i de etniske miljøene på sikt. Uten en tilrettelegging kan ikke det kulturelle programmet barnevernet nå fører gi langsiktige endringsmål for å få ned statistikken over minoritetsbarn som blir plassert, som er økende i minoritetsfamiliene.

Forskning av: Jávo, Heyerdahl & Rønning (2003) viser hvordan individualisme og kollektivistisk kultur har betydning i forhold til sosialisering og barneoppdragelse med kulturelle forskjeller. Deres forskning støttes av andre studier gjort om urbefolkninger i verden. I konklusjonen finner de likheter mellom sosial klasse, miljøfaktorer, tro og verdier som kan sammenlignes opp mot den samiske foreldrekontrollen. De ser på det psykologiske som påvirker hvilke kulturverdier familiene er en del av. Kjønn ble også brukt som variabel for å se på forskjellene. Det viser seg at den samiske befolkningen har høyere forventninger til at jenter er mer selvhjulpne enn guttene i forhold til den norske befolkningen. De samiske foreldrene stimulerer barna sine i større grad til frihet og uavhengighetsatferd til barna sine. Forskningen viser at kravene til selvhjelp er større i disse familiene enn i de norske. De bruker strategiske metoder for å kontrollere indirekte for at barnet skal tåle motgang. De bruker mobbing og trusler om for eksempel overnaturlige vesener. Dette forekommer sjelden i de norske familiene sier forskerne.

Forskningen vurderer det individualistiske og kollektivistiske verdiene opp mot hverandre. De konkluderer med at en ikke nødvendigvis er helt og fullt bunnet opp til en av verdiene. Men at en kan krysse disse kulturverdiene. Dette sees i sammenheng med at samfunnet er i bevegelse og at en assimilerer for å kunne tilpasse seg samfunnets leveregler. Kulturverdiene er overlevelsesstrategier for å kunne overleve i tøffe omgivelser, noe som også blir bekreftet av det Barry (1994) og Freeman (1997) har skrevet.

Videre konkluderer studiet med at det er radikale forskjeller på tvers av kulturene når det gjelder foreldrekontroll av normer og verdier som påvirker sosialisering og barnets utvikling. På tross av at den samiske befolkningen over lengre tid har levd i et samfunn med norske familier, kan en se forskjeller i assimileringprosessen på flere viktige områder i barneoppdragelsen. For fagfolk er det viktig å være bevisst på ulikhetene som forekommer i de individualistiske og kollektivistiske verdigrunnlagene. Bevisstheten på kulturell kompetanse må til for å komme i posisjon til å oppnå endringer i utsatte familier.

4.0 ANALYSE

Utgangspunktet for denne oppgaven er følgende problemstillinger:

1. Hvilken rolle har kultursensitivitet for saksbehandlere i barnevernet?

Ved å stille dette spørsmålet, har noen nye tanker dukket opp som for eksempel, bør en sosialarbeider legge vekk sine personlige holdninger og verdier for å kunne møte foreldrene der de er. Samtidig må sosialarbeideren kunne gi konstruktive tilbakemeldinger, i forhold til hva som forventes av foreldrene i det norske samfunnet i forhold til loven.

2. Hvordan kan barnevernet komme i posisjon for å oppnå endring i en minoritetsfamilie?

Mitt utgangspunkt før jeg gjorde intervjuene var: Hvordan oppnå endring i en minoritetsfamilie? Kan man stille foreldrene spørsmål om hvordan familien praktiserer sin oppdragelse? Eller hva som ligger til grunn for valgene de tar?

Jeg vil nå presentere min empiri, og analysere den i lys av teori og tidligere forskning. Dette blir ordnet etter de kategoriene jeg har kommet frem til ved hjelp av SDI. Jeg ønsker å ta tak i spørsmålene under problemstillingene mine for å skjønne hvordan informantene tenker og arbeider.

4.1 KULTURSENSITIVITET OG BETYDNINGEN AV KOLLEKTIVISTISK TANKEGANG

Hvordan kan kultursensitivitet være til hjelp for å forstå den kollektivistiske tanken hos foreldre i barnevernet? Som tidligere nevnt er kultursensitivitet bevissthet om egne og andres følelser, verdier og ulikheter (Qureshi, 2009). Dette spørsmålet er med på å belyse problemstilling en. Videre er det viktig å

få fram at en kan ikke generalisere og si at alle minoritetsforeldre følger en kollektivistisk tanke. Her kan det være ulike varianter på hvordan en kan generalisere, slik at dette kan gjelde alle minoritetsforeldre, og ha feil forforståelse av deres ståsted. Det kan tenkes at noen tar det beste fra begge kulturer. Forskningen av Jávo, Heyerdahl & Rønning (2003) sier at en kan krysse kulturverdiene mellom individualisme og kollektivism. Forskerne begrunner dette med at samfunnet er i stadig bevegelse, og at kulturverdiene til et menneske tilpasser seg samfunnets levereregler. Eriksen (2001) sier også at kulturen forandrer seg, den ser framover, det er fremtiden som gjelder. Å generalisere og si at alle minoritetsfamilier tenker kollektivistisk er i strid med forskningen til Jávo, Heyerdahl & Rønning (2003) og Eriksen's (2001) kulturbegrep. Eriksen sier videre at et menneske skaper sin helhet og det finnes ikke et bestemt kulturelt univers.

Tora forteller hvordan en minoritetsfamilie blir påvirket av sitt kollektivistiske nettverk.

(...) Foreldre er ofte opptatt av sitt store familienettverk, som er fra samme land eller kultur. Foreldrene er opptatte av hva nettverket tenker om deres barn og hvilke tenker nettverket har angående foreldrenes omsorg for barna. Foreldrene har god kontakt med miljøet her og i hjemlandet. Ofte er valgene foreldrene tar basert på hva miljøet tenker er til barnets beste.

Tora viser her hvordan hun forstår minoritetsforeldrene ut i fra en kollektivistisk kulturforståelse. Jeg ønsker å gå litt dypere i dette og høre hvordan hun går videre i en slik situasjon.

GH: Kan du gi et eksempel på hvordan du møter foreldrene?

Tora: Jeg kartlegger for å se hvor styrt foreldrene er av sitt familiemiljø som de kanskje er en del av. Noen blir styrt fra utlandet og tar valg ut i fra det. Min oppgave er å finne ut hvordan foreldrene blir påvirket og hvor selvstendig foreldrene er til å ta egne avgjørelser selv om de har en kollektivistisk tankegang. Jeg må møte foreldrene der de er, og forklare slik at de forstår, men samtidig må foreldrene prøve å se det ut i fra vårt perspektiv, og hva vårt mandat er.

Ut i fra denne beskrivelsen kan Klausen (Klausen, ref. i Eriksen 2001, s. 60) sitt kulturbegrep være til hjelp for å forstå begrepet "røtter". Minoritetsforeldres skikker og verdier er viktige for dem. Selv om de er bosatt i Norge har de fortsatt tilhørighet i miljøet her og i hjemlandet som er med på å styre deres valg. Ut i fra et kollektivistisk verdigrunnlag kan storfamilien være delaktig i valg som blir tatt. I følge det Jávo (2010) sier om kollektivistiske verdier er det ikke bare kjernefamilien alene som tar avgjørelser barna, men at de blir påvirket av sitt familienettverk. Tora prøver å få tak i hvor selvstendige foreldrene selv er i forhold til barnets beste for å skape endring i familien. Tora er bevist på sin rolle som barnvernspedagog og hvordan hun opptrer i møte med foreldrene. Hun prøver å forstå foreldrenes valg i forhold til kulturen de bærer med seg. I følge det Qureshi (2009) beskriver om kultursensitivitet så er min tolkning at Tora viser forståelse av at en kan ha ulike tanker. Jeg går videre i intervjuet med Tora for å få hennes beskrivelse av begrepet kultursensitivitet.

Tora: Jeg hører på foreldrene, hvor kommer de fra? Hvor har de sitt tankesett i fra? Jeg møter de på det, men jeg trenger ikke nødvendigvis være enig, men det er viktig at jeg viser de respekt. Vi kan gå inn i diskusjoner, hvor diskusjonen dreier seg om hvordan barna deres kan ha det bra i Norge. Hva det vil bety for et barn å være bosatt her og hvordan barna skal klare seg, ut i fra tankene foreldrene har.

Min tolkning av det Tora forteller er at hun er opptatt av å forstå foreldrenes tanker. Tora sier hun trenger ikke å være enig, men at hun respektere dem likevel. Min videre forståelse av det Tora sier, støtter jeg med til Qureshi (2009) hvor han sier en må komme bak mønster av følelser, tanker og handlinger. Tora sier hun diskuterer med foreldrene, om hvilken betydning det kan ha for et barn å være bosatt i Norge med kollektivistiske verdier. Hun lytter til foreldrene, men samtidig respekterer hun deres tanker. I følge Qureshi viser Tora kultursensitivitet i samtalen med foreldrene.

Et av spørsmålene jeg stilte informantene var, om det var noen konflikter eller etiske dilemma mellom kultur og lovverket i møte med minoritetsfamilier. Ellen forklarer sitt dilemma i forhold til ekteskap slik kommer dette fram:

(...) de er jo så ivrige og energiske når de forteller om at de skal gifte seg, og de gleder seg. Jeg synes det er vanskelig å vite om de er glad fordi at de har funnet en mann eller at de skal fortsatt bo i Norge. Det er så vanskelig å vite sikkert. Så tenker jeg: når skal jeg stoppe! For hadde det vært en 17 år gammel norsk jente som kom gledesstrålende og forteller at hun skal gifte seg, så kan man liksom være mye mer spørrende i forhold til dette, er du sikker på at du velger rett nå? Å snakke med foreldrene og gutten og kunne være mye mere kritisk. Men så er det jo kulturen, når en flyktningefamilie kommer og forteller dette, hvor både foreldre og søsken glade. Jeg synes det er vanskelig å være veldig kritisk til det.

Jeg tolker dette ut i fra det Ellen sier, at det er vanskelig for henne å vite om dette er ungdommens eget ønske eller om det er miljøet som får ungdommen til å inngå ekteskap. Videre kan jeg få en forståelse av at Ellen synes det er vanskelig å komme bak følelsen av glede, om hun kan stole på det som blir sagt eller den gleden som blir utstrålt når en vet at ungdommen er i en kollektivistisk kultur skal gifte seg. For Ellen hadde det vært lettere om det hadde vært en norsk jente, som delte sitt budskap. Ellen sier hun kunne ha spurt mer direkte, men samtidig så kommer hun inn på kulturen. Er dette fordi det er noe som hun kjenner seg trygg i? Men samtidig stopper hun tidlig opp når hun får bekreftet at jenta er glad, og siden resten av familien også gleder seg. I følge forskningen til Jávo, Heyerdahl & Rønning (2003) er det viktig at fagfolk er bevist på ulikheter som er i de ulike kulturverdiene. Men samtidig må Ellen være bevist på egen kulturelle kompetanse for å oppnå endring for den som er utsatt, som i dette tilfelle er ungdommen (Jávo, Heyerdahl & Rønning 2003). Jeg trekker nå linjer til forskningen gjort av Dettlaff & Fong (2011) hvor de sier at det amerikanske barnevernet må øke sin kompetanse i forhold til

kulturforståelse. Kan det tenkes at det norske barnevernet også må øke sin kompetanse for å forstå dette i forhold til de kollektivistiske tankene når en ungdom skal gifte seg. Hvor en barnevernspedagog er usikker på om nyheten er en sand glede for den det egentlig gjelder?

4.2 IKKE-VITENDE POSISJON

Ikke- vitende posisjon er med for å belyse hvorfor kultursensitivitet har en betydning for en saksbehandler i barnevernet.

Bakgrunnen for at jeg har valgt å ta med ikke-vitende posisjon, er at det kom så tydelig fram ved det første intervjuet. Ellen bruker ikke dette begrepet, men likevel så kommer det fram ved måten hun beskriver de samtalene hun har med minoritetsfamiliene. Før jeg intervjuer Tora, blir jeg mer bevisst på at ikke-vite posisjon blir viktig i en barnevernssak. Dette er viktig å være bevisst på for å få en forståelse av hvordan minoritetsfamilien har det i sin virkelighet. Det er familiene selv som kan si noe om hvordan de opplever situasjonen sin og som kan fortelle om sin egen kulturelle bakgrunn. I intervjuet med Tora legger jeg enda bedre merke til hennes beskrivelser når hun snakker om møter hun har med minoritetsforeldre. Slik kom dette fram hos Tora "jeg tenker det blir viktig og spørre ut hva er grunnen til dette her. Slik at jeg kan forstå, istedenfor å lage mine egne tanker, for da har vi egentlig misforstått hverandre". Toras beskrivelse av kommunikasjonen med foreldrene, får meg på tanken om begrepet ikke-vitende posisjon. Hun vil forstå foreldrenes begrunnelser, men for å unngå misforståelser spør hun hva som gjør at de handler slik de gjør.

I intervjuet med Ellen bruker jeg ikke begrepet, men i fortellinger kan jeg høre beskrivelsen av at hun inntar en ikke-vitende holdning.

GH: Bruker du noen spesielle samtaleverktøy, for å komme i posisjon når du snakker med brukerne som du ikke tenker over at du bruker, men som bare er der?

Ellen: Jeg er veldig systematisk i spørsmålene. Jeg prøver å få tak i hva de mener og hva de ønsker, og hvorfor de velger som de gjør. Jeg prøver ikke å legge fram at jeg har et svar, at jeg vet hva som er best for dem. Hva som hadde vært best for deres liv, men heller prøver å få tak i hva de mener.

Min tolkning av dette er at Ellen og Tora vil høre foreldrenes utgangspunkt for deres valg og handlinger overfor barna sine. Forforståelsen som Ellen og Tora bærer med seg av egen kunnskaperfaring, livserfaring og opplysninger de eventuelt har om familien fra tidligere, trekkes ikke fram for å forstå deres situasjon. Ikke-vitende posisjon kan være en god inngangsport for å kunne oppnå en god relasjon. De spør familien selv om deres forståelse av situasjonen. En god relasjon dannes på bakgrunn av tillit. Når tillit er etablert kan en få fram foreldrenes tanker om temaer de ikke har turt å ta opp tidligere (Røkenes & Hansen, 2002).

Tora forteller om tillit som etableres, for å ta opp andre tema:

Vi kan ha to samtaler, hvor vi ble enige om en løsning på problemet, men så gjør de noe helt annet. Så kan jeg igjen si: jeg trudde du så det på en litt annen måte, hvorfor gjør du de valgene likevel. Så kan det være at foreldrene kanskje sliter litt med å forklare det, men da er det likevel viktig å ikke arrestere dem på at de har gjort noe feil, men prøver å forstå hva dette kommer av. Til mer jeg klarer å være på dette planet, merker jeg at de får mer tillit til meg. Når tilliten er etablert klarer de å ta opp andre temaer, siden de ser at jeg tok dette på en god måte. Åpner foreldrene opp for andre ting som kanskje er tabu å snakke om, men de vet ikke hvordan de skal forholde seg til det.

Min tolkning av dette som Ellen sier er at hun er i ikke-vitende posisjon hun vil forstå foreldrene og samtidig oppnå tillit. Tilliten som oppnås er også med på å bevege seg inn på andre temaer som er med på å fremme en endringsprosess i minoritetsfamilien. I følge Bergset (2011) forklaring om en ikke-vitende posisjon der for forståelsen til en sosialarbeider ikke skal være til hinder i møte med brukeren. Min tolkning av Ellen er opptatt av å foreldrenes virkelighet, Ellens forståelse er med på å hindre at egen for forståelse ødelegger for foreldrenes spontane fortelling om sin virkelighet.

4.3 IKKE-VITENDE POSISJON OG KULTURENS BETYDNING

For å kunne besvare mine problemstillinger som var, hvordan kultursensitivitet har en viktig betydning for en saksbehandler i barnevernet og hvordan dette kan påvirkes i forhold til endringsprosessen som var mitt spørsmål nummer to er det naturlig ta med ikke-vitende posisjon og kulturens betydning.

I følge Qureshi (2009) handler kultursensitivitet om respekt og forståelse av hverandres holdninger og verdier. For å innta en kultursensitiv holdning i et kulturmøte der to ulike verdigrunnlag møtes, kan forståelsen av en ikke-vitende posisjon være et godt utgangspunkt. Hvordan kan dette være mulig når man har ulike verdier for hvordan barneoppdragelse kan utføres? Eksempelvis dersom en barnevernspedagog lever etter individualistiske verdier og en minoritetsfamilien har et kollektivistisk verdigrunnlag? For at barnevernspedagogen skal komme i posisjon, kan en ikke som Jávo (2012) sier være etnosentrisk. Ved å være etnosentrisk er en ikke lydhør for andres kulturelle verdier som i er utgangspunktet er for å være kulturel relativistisk. I følge Klausen (gjengitt etter Eriksen 2001) er "røtter" et viktig holdepunkt for mennesket, hvor tryggheten og historien er viktig for å føre tradisjoner videre. Hvordan kan en barnevernspedagog forstå hva som er viktig for annen kultur når en selv ikke vet hvordan deres verdier påvirker i sin helhet?

Hvordan kan en opptre kultursensitiv og med en ikke-vite posisjon?

Ellens beskrivelse:

Vi prøver å innhente informasjon fra andre om hva som er vanlig for den kulturen. Det hender at vi møter på familier som vi ikke klarer helt å forstå. Vi klarer ikke å forstå det deres system. Eller når vi skal gjøre vurderinger på om hvor farlig dette kan være for denne mammaen, som har fått et barn med en annen mann, når ektemannen er uvitende. Da er det vanskelig for oss å vurdere hvor alvorlig dette er med tanke på ære og drap. Som er utenfor vår kompetanse ofte. Vi blir kjempeusikre i forhold til å gjøre vurderinger som trygger barna. Da innhenter vi informasjon, snakke med mennesker som kan noe om de temaene, eller har kjennskap til den type kultur.

Ellen forteller om sin uvitenhet i forhold til at hun ikke vet hva hun skal gjøre i situasjonen, hvor hun innhenter informasjon fra andre for å forstå situasjonen. Er hun da kultursensitiv overfor seg selv og overfor moren? Når hennes egen kompetanse ikke strekker til, søker hun informasjon fra andre som igjen kan øke Ellens kompetanse om hvordan hun kan veilede mor i situasjonen. Når Ellen søker informasjon øker hun sin kulturforståelse og har respekt for morens handling. Min tolkning er at Ellen er kultursensitiv når jeg støtter med til Qureshi's (2009) beskrivelse av forståelse for andres verdier og ulikheter. Kan en tenke seg at en ikke-vitende holdning har en begrensning? Fordi Ellen ikke kan veilede mor direkte i situasjonen, da Ellen ikke vet hvor bekymringsfullt dette er. Men min tolkning er at den ikke-vite-holdningen Ellen inntar, øker hennes kultursensitive holdning overfor seg selv og mor ved at Ellen søker kompetanse fra noen som har erfaring, som igjen er med på å opprettholde hennes egen profesjonelle autoritet (Røkenes & Hansen, 2002).

En beskrivelse av Tora for å forstå kulturens innvirkning på en minoritetsfamilie.

Tora: Vi har jo fokus på at vi har mange familier som kommer fra ulike bakgrunner. Jeg jobber i hovedsak med undersøkelser. Da prøver jeg å forstå deres situasjon ut i fra den kulturen de har med seg. Men også hvordan de tolker sin kultur og kulturforståelsen av vårt samfunn. Mye av jobben blir å få dem til å se at nå lever de i Norge. Barna skal vokse opp her både med den norske kulturen og det de lærere av sine foreldre.

Min tolkning av det som Tora sier handler om det Qureshi (2009) sier om at en må komme bak mønster av følelser, tanker og handlinger som den andre begrunner sin væremåte med. Qureshi sier blant annet. "Å ha en slik kulturell bevissthet, betyr at man ikke har alle svarene på forhånd, men at man er åpen for læring og stiller seg spørrende" (Qureshi 2009 s. 210). Ved å være bevisst på egne grunnholdninger og verdier, og at en skal møte den andre med respekt, oppnår en kulturkompetanse. Å være kultursensitiv overfor minoritetsfamiliene, er å kunne respektere deres ulikheter, verdier, og deres forståelse av situasjonen de er i. På denne måten ivaretar barnevernspedagogen brukeren, og det øker muligheten

for at brukeren føler seg ivaretatt. En barnevernspedagog skal ikke bare forholde seg kultursensitiv overfor minoriteter, men også overfor majoriteten i samfunnet.

4.4 IKKE-VITENDE POSISJON SOM HJELP TIL Å FORSTÅ

Denne kategorien er med på å berøre min todelte problemstilling som var hvilken rolle har kultursensitivitet for en saksbehandler og hvordan kan endring oppnås.

I forhold til det informantene forteller om foreldrenes verdier og holdninger i barneoppdragelsen, tolker jeg at ikke-vitende holdning er med på å få fram hvilke holdninger foreldrene har, og at dette lettere kan gi sosialarbeideren en forståelse av individualistiske og kollektivistiske verdier som er med på å styrer samtalen i en undersøkelsessak, kommer fram på denne måten av Tora:

GH: Hva syns du er det viktigst å være oppmerksom på i de flerkulturelle dialogene med foreldre?

Tora: Jeg syns det er viktig å forstå hvorfor de for eksempel har ulike krav til ungdommen, så de kan bli bevisst på de kravene de selv stiller. Jeg prøver å få de til forklare hvorfor de tenker slik, men får til svarer: "at slik er det bare." Jeg prøver å få tak i deres mening, på den måte kan en få til en endring på hos foreldrene. Jeg kan være uenige i det de sier, men sånn fungerer det ikke for å få til endring. Jeg må heller være lydhør og bekrefte overfor foreldrene, om jeg har forstått dem riktig. Prøve å forklare hvordan barnevernet tenker, og komme i dialog. Jeg kan ikke være formanende for da stopper prosessen opp, og vi kommer ikke videre.

Min tolkning av dette som Tora sier her, er at hun vil forstå hvilke verdier foreldrene har. Hva som gjør at foreldrene stiller ulike krav? Kan det være at foreldrene ikke vet hva som forventes av dem i det norske samfunnet? Eller at de ikke er integrert i lokalmiljøet. Tora sier hun ikke er dømmende for det vil ikke hjelpe på endringsprosessen. Slik jeg ser det, bruker Tora her en ikke-vitende posisjon for å få frem mest mulig informasjon, i samsvar med hennes oppgave i undersøkelsesfasen. Jo mere uvitende Tora er, jo mere må foreldrene forklare det som i utgangspunktet er selvsagt for dem. Hun sier at prosessen stopper opp dersom hun blir formanende. Da går hun ut av den ikke-vitende posisjon, og ødelegger med det for sin egen undersøkelsesoppgave

Ellen forklarer hva hun tenker er det viktigste i møte med minoritetsfamilier.

Ellen: Jeg prøver å få tak i hva de mener og hva de ønsker, og hvorfor de velger som de velger. Så prøver jeg å ikke legge fram at jeg har et svar, at jeg vet hva som er best overfor dem, hva som hadde vært best i deres liv. Men heller prøver å få tak i hva de mener, så kan jeg komme med innspill, eller spørre hvordan hadde det vært for deg å tenke sånn, eller hvordan hadde det vært for deg om du valgte en annen måte.

Min tolkning er at Ellen ikke vil legge noen føringer for hvordan de skal ta ansvaret for sine handlinger. Hun vil forstå deres måte å tenke på. Her kan en se at ikke-vitende posisjon er med på å styrke samtalen

i møte. Hun vil få fram deres tanker, om de handlingene de gjør. Så kommer hun med innspill for å få de til å tenke, som kan føre til endring for hvordan handlinger kan gjøres på andre måter. Det er familiene selv som må ta et valg ut i fra det som passer best for dem, men samtidig innenfor rammer som er akseptable for samfunnet for øvrig.

4.5 ENDRING

Hvordan kan en få til endring i en minoritetsfamilie?

Hvilke utfordringer kan en møte i et endringsarbeid mellom barnevernet og minoritetsfamilier? I

intervjuene kommer vi inn på undersøkelsesfasen, jeg spør Tora om hvor mange møter hun har i en undersøkelse. Tora forteller:

I gjennomsnitt to kanskje tre, vi har ganske mange saker. Jeg skulle ønske vi kunne ha flere møter, men er det en sak vi er veldig bekymret for prioriterer vi flere møter i den. Dette går på bekostning av andre som kanskje ender opp med å ha bare et eller to møter med foreldrene, fordi at det "bare" er problemer i skolen. Man setter i gang tiltak i forhold til skolen, men får nødvendigvis ikke kartlagt hvordan det er hjemme. Hjemmeforholdene kan senere vise seg å være grunnen til at barnet har stor problemer på skolen. Men alt dette rekker en ikke i en undersøkelse.

Jeg tenker ut i fra det Tora sier her om at tilgangen på få møter i en undersøkelse, ikke er en god utvikling verken for familien eller miljøet for barnet. Tora sier at det kan komme opp utfordringer underveis som kunne ha vært kartlagt på et tidligere tidspunkt. Dette er kanskje en utfordring for et barnevern med mange saker og stort press. I intervjuet med Ellen er dette litt annerledes "jeg har mellom tre og fire møter, noen ganger oftere". Kan en tenke seg at Ellen har mindre press på saker i det kommunale barnevernet som gjør at hun har flere møter med foreldrene?

I følge bvl § 4-3 har barnevernstjenesten rett og plikt til å forta undersøker. Det er mildeste inngreps prinsipp som ligger til grunn som betyr at undersøkelsen skal være til minst mulig skade. Når Tora forteller om sin saksgang i undersøkelsen, hvor hun har få møter med foreldrene, og hvor det på et senere tidspunkt viser seg at de ikke fikk kartlagt alt som var vesentlig på grunn av arbeidspress. Hvordan kan dette være til barnet beste, jf. bvl § 4-1 som sier at en skal vektlegge at barnet har stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen?

Tora forteller i intervjuet at Røde Kors har en gruppe som heter MARTE. Dette er en nettverksgruppe for enslige foreldre. Gruppen kaller seg et primærverksted, hvor pakistanske damer har gått sammen og bl.a. gir informasjon til foreldre om barnevernstjenesten, og hva det vil si at de er kommet i kontakt med oss. De kan guide foreldrene i det de ikke forstår, noe som styrker foreldrene. Tora forteller at de også er i kontakt med en somalisk damegruppe på 5-10 damer som har gått sammen og kaller inn til større

møter hvor flere kvinner deltar. De har hatt representanter til stede som har fortalt om barnevernstjenesten og hvordan denne tjenesten jobber. Jeg spør Tora om hvordan de blir møtt i disse gruppene, og hun svarer slik:

Tora: Ofte med litt redsel, de sier at vi kommer bare for å ta barna deres. Vi prøver å forklare gangen i arbeidet vårt og informerer om at vi ønsker å samarbeide, noe som også handler om hvordan de selv velger å se på endringer hos seg selv. Jeg har opplevd at jeg har hatt undersøkelser hvor vi merker at foreldrene er veldig nervøse. Når vi kontakter disse gruppene kan vi se i neste møte er de mye roligere, for da har de fått informasjon om hvordan vi jobber. De stoler jo mer på "sine egne" selvfølgelig, enn at vi sitter i et møte og sier: nei, vi skal bare kartlegg nå, og så prøve å sette i gang tiltak.

Min tolkning av det Tora forteller om her kan man forstå at hun benytter seg positivt av familiens utvidende krets, for å informere om barnevernet tjenester og bygge ned redselen for barnevernet? En kan tenke at familien er avhengig av den utvidende krets i samsvar med kollektivistisk tankegang. Barnevernspedagogen benytter seg da av nettverksgruppene for å arbeide med dem i tillegg til den enkelte kjernefamilie. Hun tar konsekvensen av at deres kulturelle praksis er slik. Kan en se dette også som en form for kultursensitivitet? Og som et verktøy i endringsprosessen? Jeg ser til forskningen av Dettlaff & Fong (2011) hvor de konkluderer med at det ikke er nok å bare se til barnevernets kompetanseheving alene. Men at lokalsamfunnet er en viktig del å ta med i endringsprosessene for å få ned stateistikken i barnevernssaker som angår minoritetsfamilier.

5.0 AVSLUTTENDE REFLEKSJONER

Jeg har med denne oppgaven prøvd å belyse mine problemstillinger ved hjelp av intervjuene jeg har gjort med informantene det er to informanter. Materialet har derfor begrenset generaliserbarhet, men kan regnes som gyldige for å belyse problemstillingene (Tjora, 2012). Mine problemstillinger var:

1. Hvilken rolle har kultursensitivitet for saksbehandlere i barnevernet?
2. Hvordan kan barnevernet komme i posisjon for å oppnå endring i en minoritetsfamilie?

Tora og Ellen har fortalt om deres opplevelse av sin hverdag som saksbehandlere i barnevernstjenesten. De har like lang erfaring i forhold til å jobbe i den kommunale barnevernstjenesten. Jeg har ut i fra intervjuene fått en forståelse av at det kan være en forskjell om de jobber i by eller i en mindre kommune. Ut i fra at både Tora og Ellen jobber i undersøkelsesteam hvor kartlegging av minoritetsfamilie er deres hovedmål. Ut i fra dette materialet ser det ut til å være ekstra utfordrende for en saksbehandler å ha få saker som er knyttet opp til minoritetsfamilier.

Det første spørsmålet, om kultursensivitetsens rolle kommer jeg fram til dette svaret. Mine informanter i møte med en minoritetsfamilie med et kollektivistisk verdigrunnlag er best tjent med at de er i en ikke-vitende posisjon. Ut i fra det informantene forteller er det lettere å forstå når minoritetsforeldrene selv får komme fram med sin virkelighet om sin situasjon. De unngår misforståelser når en er lyttende og hører til det foreldrene har å si. Det som går igjen hos både Tora og Ellen er når de holder en ikke-vitende holdning kan det være med på å styrke kultursensiviteten i møte med minoritetsfamiliene. En ikke-vitende posisjon er også med på å fremme temaer som er vanskelig for foreldrene å snakke om som også er med på danne tillit mellom saksbehandler og minoritetsfamiliene. Når de legger vekk personlige holdninger og verdier er dette med på å styrke møte med foreldrene og saksbehandleren øker sin kulturelle kompetanse i endringsprosessen. Saksbehandlerens konstruktive tilbakemeldinger er også med på å øke tilliten i møtet. Å være tydelig i tilbakemeldingene er med på å fremme endringsprosessen for familiene.

Det andre spørsmålet er hvordan komme i posisjon til endring. Her ser det også ut som en ikke-vitende er til hjelp for å kunne la foreldrene få fortelle hva som er grunnen til deres valg, og gir forståelse for hvorfor minoritets foreldrene blir påvirket av sin storfamilie. I den siste kategorien i analysen som går direkte på endring, kommer det fram at endringsarbeid i minoritetsmiljø kan være med på å fremme forståelsen av hvordan en kan tilrettelegge for et minoritetsmiljø. Tora sier at de stoler mer på sine egne enn på oss, og det handler om at deres eget miljø er trykt.

For meg ser det ut som kultursensitiv ikke-vitende posisjon er med på å fremme utviklingen for at barnevernet letter kan avdekke tabu emner og er med på å fremme en god utvikling for en minoritetsfamilie.

Selv om denne oppgaven er rettet mot minoritetsfamilier, kan nok noen av funnene også generaliseres til hvordan en saksbehandler opptrer i andre saker som berører barnevernet.

LITTERATUR

- Bergset, K. (2011). *Systemisk familierapi og interkulturell kompetanse*. Fokus på familien, 2011(3), s 180-193. Hentet fra <http://www.idunn.no/ts/fokus>
- Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester 17 juni. Nr. 100.
- Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Dettlaff, A.J. & Fong, R. (2011). *Conducting Culturally Competent Evaluations of Child Welfare Programs and Practices*. Child Welfare, 2011 (vol 90, nr 2), 49-68. Hentet fra <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer>
- Eriksen, T.H. (2001). Kultur, kommunikasjon og makt. I: Eriksen, T.H.(red). *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Halvorsen, K. (2003). *Å forske på samfunnet: en innføring i samfunnsvitenskaplig metode*. Oslo: Cappelen Akademiske.
- Jacobsen, D.I. (2003): *Forståelse, beskrivelse og forklaring*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jávo, C. (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer: Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jávo, C. Heyerdahl, S. & Rønning, J. A. (2004). *Child-rearing in an indigenous Sami population in Norway: A cross-cultural comparison of parental attitudes and expectations*. *Scandinavian Journal of Psychology*, 2004 (45), 67-78. Hentet fra <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervjuet*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Qureshi, N. A. (2009). Kultursensitivitet i profesjonell yrkesutøvelse. I H. Vike (red.): *Over profesjonelle barrierer. Et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge*. Oslo: Gyldendal akademisk
- Røkenes, O.H. & Hanssen P.H. (2002). *Bære eller breste: kommunikasjon og relasjoner i arbeid med mennesker*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tjora, A.(2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademiske.

VEDLEGG 1

Informasjonsskriv for informanter til forskningsprosjekt

Bacheloroppgave Det flerkulturelle barnevernet og endringsprosessen

Navn på student: Gro Holø
- Student ved barnevernspedagogstudiet, Høgskulen i Sogn og Fjordane

Tlf.: 952 75 299 E-post: groho@stud.hisf.no

Navn på veileder: Kari Bergset
- Høgskulelektor, Høgskulen i Sogn og Fjordane
E-post: kari.bergset@hisf.no

Formål med bacheloroppgaven

Bakgrunnen for dette prosjektet er et ønske om, utforske det flerkulturelle barnevernet og endringsprosessen i minoritetsfamilier.

Om kultursensitivitet har noe si for hvordan en møter minoritetsfamilier. Mitt formål er først og fremst og utforske barnevernspedagogen sin egen erfaring med, hva som fungerer og hva som ikke fungerer i flerkulturelt barnevern. Jeg ønsker å foreta intervju av personer med barnevernspedagogisk fagbakgrunn, som gjør flerkulturelt barnevernsarbeid.

Foreløpige forskningsspørsmål for prosjektet

- Når barnevernspedagogen ser tilbake på et flerkulturelt møte i sin profesjonelle hverdag, vil en finne møter som fungerte godt, og møter som fungerte dårlig. Hvordan forklarer barnevernspedagogen at de gode møtene gikk som de gikk?
- Hvordan vurderer barnevernspedagogen den interkulturelle samtalen, hva vektlegger du i møte med etniske minoritetsfamilie?
- Hvordan klarer barnevernspedagogen å komme i posisjon for å oppnå endring i en minoritetsfamilie?

Spørsmål om å være informant

Mitt spørsmål til deg, er om du kan tenke deg å være informant i dette forskningsprosjektet. Jeg ønsker å foreta intervju, og få samtykke til ta disse opp på bånd, for å være sikker på å få med meg så mye som mulig av det som skjer i intervjuet. Opptakene og transkribering av disse blir behandlet konfidensielt. Deretter blir transkriberte intervju anonymiserte, slik at det blir umulig å

kjenne ingen hvem intervjuobjektet er. En forutsetning for denne anonymiteten er selvsagt at du ikke forteller utover at du er med i dette prosjektet.

Deltaking er og frivillig, og du er fri til å trekke meg når som helst uten å oppgi grunn.

Lydopptak blir slettet når forskningen blir avslutta.

Hva vil dette kreve av deg? At du setter av ca. en time til at jeg kan få intervju deg, og at jeg kan ta intervjuet opp på lydbånd.

Med vennlig hilsen

Gro Holø

VEDLEGG 2

INTERVJUGUIDE

1. Fortell meg om det flerkulturelle arbeidet du gjør.
2. Fortell om et flerkulturelt møte som du følte fungerte godt.
 - Hvordan vil du forklare at det fungerte så godt?
 - Flere slike gode møter? Noen som vart overraskende gode?
 - Hvordan forklarer du at det vart slik?
 - Veit du om noen i din faglige bakgrunn som du benytta deg av?
3. Hva syns du er det viktigste å være oppmerksom på i de flerkulturelle dialogene, forhold til foreldre og barn og ungdommer.
 - Eller flere ting som er like viktige?
 - Veit du hvor du har disse tankene fra?
 - Hvordan har du lært deg å være oppmerksom på dette?
4. Er kultursensitivitet et kjent ord for deg?
 - Hva betyr det kultursensitivitet for deg
 - Hva vil det være å vise kultursensitivitet i barnvernet?
5. Har du møtt foreldrenes kulturelle forklaringer på barnets utvikling?
6. Har du i samtale med foreldre møtt på kulturelle forklaringer oppdragerrollen?
7. Ligger det noen konflikter/etiske dilemma mellom kulturen og lovverket?
8. Hva skal til for å få til brukermedvirkning i flerkulturelt barnevern?